

واردات به شرط چاقو

● مریم حسین پور

چندانی نداشته و کماکان وابسته باقی مانده است، کاهش وابستگی به نفت یکی از موفقیت‌هایی است که کمتر کشور نفت‌خیزی تاکنون به آن دست یافته است. امارات هم‌اکنون خود را به عنوان یک قطب تجاری در دنیا مطرح کرده است و نه یک کشور نفت‌خیز. توسعه و رونق توریسم از دیگر مواردی است که امارات به آن خوب اندیشیده و هر سال بیش از قبل مناطق توریستی و جاذبه‌های گردشگری خود را توسعه می‌دهد.

امارات متحده عربی که از بزرگ‌ترین شرکای تجاری ما محسوب می‌شود، از نظر آمار در سال ۲۰۰۹، ۲۰۱/۴ میلیارد دلار تولید ناخالص داخلی (GDP) داشته که این کشور را در رتبه ۵۲ جهان قرار داده است. سرانه تولید ناخالص داخلی امارات نیز ۴۲ هزار دلار است که از این نظر هفدهمین کشور در جهان است و جایگاه بسیار مناسبی دارد. جالب اینکه بیش از نیمی از این تولید ناخالص داخلی امارات مربوط به بخش خدمات است. طبق آخرین برآوردها جمعیت زیر خط فقر امارات ۱۹/۵ درصد از جمعیت کل این کشور را تشکیل می‌دهد که بیشتر از مهاجران هستند. نرخ بیکاری ۲/۴ و نرخ تورم ۱/۵ نیز از دیگر شاخص‌های مهم اقتصادی امارات است. امارات از آنجایی قطب تجاری در خاورمیانه به حساب می‌آید که واردات و صادرات بسیار بالایی دارد و در کنار این البته تراز تجاری ۲/۵ میلیارد دلاری بسیار حائز اهمیت است.

چقدر دادیم، چقدر گرفتیم

امارات واردکننده بزرگی است، اما بسیاری از کالاهای وارداتی به امارات جهت صادرات مجدد است. امارات ۱۴۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۹ واردات کالا داشته که شامل ماشین‌آلات، تجهیزات حمل‌ونقل، غذا و مواد شیمیایی است. این کشور در همین سال ۱۷۴ میلیارد دلار نیز صادرات داشته که ابتدا نفت خام و گاز طبیعی و سپس صادرات مجدد کالا و بعد از آن هم ماهی خشک و خرما در ارقام صادراتی امارات قرار

تشکیل می‌دهند که از سایر مناطق جهان، بخصوص جنوب آسیا و ایران به امارات رفته‌اند. به همین دلیل است که امارات رتبه اول را از منظر نرخ مهاجرت به خود اختصاص داده است. مزیت‌های امارات به طور مسلم در عرصه سیاسی غیردموکراتیک آن نیست، بلکه در فضای باز اقتصادی و مازاد تجاری بالای آن است. از ۳۰ سال قبل که نفت در امارات کشف شد تاکنون امارات از کشوری کاملاً بیابانی و محروم به منطقه‌ای ثروتمند و دارای سطح رفاه بالا برای شهروندانش تبدیل شده است. اگر چه منابع نفت و گاز اولین منابع درآمدی این شیخ‌نشین حاشیه خلیج فارس محسوب می‌شود، این کشور توانسته سهم نفت و گاز را در اقتصاد خود تا ۲۵ درصد کاهش دهد و به جای آن با ایجاد و تقویت زیرساخت‌های مناسب زمینه حضور قدرتمند بخش خصوصی را فراهم کند. اما آنچه باعث شده در چند دهه اخیر امارات متحده عربی رشد فزاینده‌ای با سرعتی حیرت‌انگیز داشته باشد، سیاست‌های باز اقتصادی این کشور است. امارات در مناطق آزاد تجاری‌اش اجازه مالکیت را به خارجی‌ها می‌دهد و علاوه بر آن معافیت‌های مالیاتی ویژه‌ای برای آنان در نظر می‌گیرد که خود عامل مشوق قابل‌توجهی برای جذب سرمایه‌گذار خارجی بوده است. امارات متحده عربی در تیره‌بندی سال ۲۰۱۰ بنیاد هریتج از منظر آزادی‌های اقتصادی در رده ۴۶ قرار گرفته است. در میان ده شاخصی که این بنیاد برای سنجش آزادی‌های اقتصادی قرار داده است، شاخص آزادی مالی در این کشور ۹۹/۹ از ۱۰۰ را کسب کرده که نشان از آزادی کامل برای امور بانکی، گشایش اعتبار، معافیت‌های مالیاتی و تعرفه‌هاست. شاخص‌های آزادی تجارت، آزادی بازار کار و رهایی از هزینه‌های دولت نیز در امارات وضعیت بسیار مناسبی دارد که در کنار قوانین سهل و مقررات‌زدایی نقش کاتالیزور را در توسعه تجارت این کشور ایفا کرده‌اند. اگر چه امارات از نظر تولیدات صنعتی پیشرفت

روایت روابط تجاری دو کشور ایران و امارات متحده عربی داستانی از بده‌بستان‌های کلانی است که قسمت اعظم تجارت دو کشور را تشکیل می‌دهد و مؤثرترین پارامتر در تنظیم تراز تجاری دو کشور است. امارات ایران را مقصد خوبی برای صادرات کالاهایش می‌داند و ایران هم امارات را به عنوان یک واسطه‌گر خوب برای تأمین کالاهای مورد نیازش می‌داند. در این میان درست است که روابط دوجانبه تجاری ایران و امارات متضمن منافع هر دو کشور است، حداقل در آمار و ارقام تراز تجاری دو طرف کاملاً به نفع امارات سنگینی می‌کند؛ کشوری که اگر چه ذخایر نفتی اثبات شده‌اش از ایران کمتر است و در رتبه هفتم جهان قرار دارد، تأمین‌کننده درصد بالایی از بنزین وارداتی ماست. امارات اگر چه خود کشوری نیست که صنایع تولیدی قوی و پیشرفته داشته باشد، با توجه به قوانین بسیار تسهیل شده و حذف بروکراسی از پروسه اداری گمرکات و مهم‌تر از همه، تعرفه‌های بسیار پایین و بعضاً آزاد در واردات کالا، به مرکزی برای تجمیع کالا از سراسر جهان تبدیل شده است؛ کالاهایی که به همان سرعتی که وارد بنادر مهمی چون دبی و فجیره می‌شوند، راه صادرات را در پیش می‌گیرند و بیشتر آنها نیز به بازار ایران می‌آیند. روابط تجاری ایران و امارات از آنجایی اهمیت فراوان دارد که امارات همیشه در بین سه شریک اول اقتصادی ایران بوده است.

بزرگ‌ترین فروشنده کالا به ایران چگونه کشوری است

امارات متحده عربی کشوری است متشکل از هفت امارت دبی، ابوظبی، فجیره، عجمان، شارجه، رأس‌الخیمه و ام‌القوین. این هفت شیخ‌نشین در حدود هفت میلیون جمعیت را در مساحتی حدود ۸۲ هزار و ۶۰۰ کیلومتر مربع جای داده است که از این جمعیت تنها یک میلیون نفر را اماراتی‌های بومی و اصیل تشکیل می‌دهند و شش میلیون نفر دیگر را مهاجرانی

مقایسه روابط تجاری ایران و امارات در یک دهه گذشته

سال	صادرات	واردات
۸۰	۶۴۱,۱۵۲,۹۲۵	۱,۸۰۴,۷۰۱,۵۱۷
۸۱	۷۳۵,۸۳۹,۹۰۲	۲,۱۴۷,۴۶۹,۳۹۶
۸۲	۷۵۳,۸۳۹,۹۰۲	۳,۵۹۲,۶۶۶,۵۵۴
۸۳	۱,۲۲۵,۸۰۸,۸۵۰	۶,۰۸۹,۸۵۴,۰۷۳
۸۴	۱,۵۴۴,۶۱۸,۲۷۷	۷,۶۷۷,۷۳۳,۸۰۴
۸۵	۱,۷۲۷,۹۶۵,۱۸۴	۹,۳۴۹,۴۲۱,۶۴۵
۸۶	۲,۱۶۵,۹۸۳,۰۶۴	۱۱,۵۰۸,۴۴۷,۳۸۴
۸۷	۲,۵۶۶,۱۴۸,۸۶۴	۱۳,۴۳۶,۳۱۹,۰۷۴
۸۸	۲,۸۷۴,۶۱۳,۶۴۲	۱۶,۱۲۳,۲۱۹,۴۵۳
۸۹*	۱,۲۴۹,۴۵۳,۰۹۲	۵,۵۱۵,۷۸۸,۶۴۹

*آمار سال ۸۹ مربوط به چهار ماه اول سال است

خواهد داشت، چرا که با تیره شدن روابط امارات یکی از بهترین و دست‌به‌نقدترین خریداران را از دست می‌دهد، لذا بعید است که این اقدام تداوم و یا توسعه پیدا کند. در پی این اقدام چند نکته پنهانی وجود دارد که کارشناسان مختلف به آنها اشاره کرده‌اند. برخی معتقدند درست است که امارات روابط تجاری گسترده‌ای با ایران دارد و کالاهای فراوانی به ایران صادر می‌کند، به خاطر حفظ منافع بسیاری در ارتباط تجاری با غرب دست به اقداماتی سختگیرانه علیه ایران زده است. از طرف دیگر برخی بیان می‌کنند امارات این اقدام اولیه را تنها به عنوان عملی کوچک برای فرار از اتهام همکاری و تحریم‌هایی که برای همکاران با ایران در نظر گرفته شده، انجام داده و در غیر این صورت، نه تنها علاقه زیادی به حفظ تجارت با ایران دارد، که به دنبال توسعه و ارتقای آن نیز است. با این همه برخی بازرگانان نیز به این نکته اشاره کرده‌اند که بسیاری از شیوخ اماراتی از قاچاق کالا به ایران سود سرشاری می‌برند و اصولاً تحریم‌ها کار را برای آنان راحت‌تر می‌کند، به همین دلیل به تحریم ایران روی خوش نشان می‌دهند. ■

۸۰ این رقم را به بیش از هشت برابر افزایش دهد و آن را به بیش از ۱۶ میلیارد دلار برساند. در همین مدت، ایران تنها توانسته حدود چهار برابر ارسال کالاهایش را به امارات بهبود بخشد و از حدود ۶۴۰ هزار دلار در سال ۸۰ را ۲/۸ میلیون دلار برساند. همین باعث شده تا تراز تجاری امارات و ایران در طول این سال‌ها به نفع کشور عربی سنگینی کند و هر ساله نیز بر میزان آن افزوده شود.

تحریم و تنش

پس از تصویب قطعنامه چهارم علیه ایران در شورای امنیت سازمان ملل متحد، امارات متحده عربی یکی از کشورهای بود که به خاطر مراودات گسترده تجاری با آمریکا، اتحادیه اروپا و ژاپن خود را ملزم می‌دید مفاد ناعادلانه تحریم‌ها را اجرا کند و در اولین اقدام ۴۱ حساب بانکی متعلق به شرکت‌ها و بازرگانان ایرانی را مسدود کرد. این اقدام که با واکنش تجار ایرانی مواجه شد، به طور مشخص همان اندازه که می‌تواند نتایج منفی برای ایران داشته باشد، زبان‌های متعددی برای امارات در پی

داشته‌اند. در بین آمار مربوط به صادرات و واردات امارات نکته جالب و حائز اهمیت این است که ایران در رده چهارم مقاصد صادراتی کالاهای امارات قرار دارد، اما جایی در بین هفت صادرکننده کالا به امارات ندارد. اگر چه امارات همواره در بالای لیست شرکای تجاری ما قرار دارد و در یکی، دو سال گذشته عراق و چین به امارات رسیده‌اند، ایران جزو شرکای اول تجاری امارات نبوده و نیست.

جایگاهی که هم‌اکنون امارات متحده عربی با استفاده از بندر گاه‌هایش به دست آورده و خود را به محلی برای انتقال کالاهای صادراتی از یک سوی جهان به سوی دیگر تبدیل کرده است، بی‌شک در سایه غفلت ایران از پتانسیل‌های بالقوه‌اش بوده است. امارات که خود کشوری کوچک است و رشد صنعتی چندانی ندارد، در تمام سال‌های گذشته اولین واردکننده کالا به کشور ما بوده است. اما کالاهایی که بین دو کشور مبادله می‌شود نیز خود جالب توجه است. با اینکه امارات خود از نظر ذخایر اثبات شده گازهای طبیعی رتبه هفتم جهانی را با ۶/۹ تریلیون مترمکعب دارد، اولین کالای صادراتی ما به این کشور گاز و مشتقات آن است. از طرف دیگر اصلی‌ترین کالای وارداتی ما از امارات بنزین است که باز هم نشان‌دهنده ضعف ما در صنایع فراوری و استفاده از نفت خام است.

در چهار ماهه اول سال جاری ۲۷۶ میلیون و ۲۶۹ هزار و ۹۲۷ دلار بنزین از امارات وارد کرده‌ایم و در مقابل ۲۶۵ میلیون و ۶۲۲ هزار و ۷۳۳ دلار نیز گاز و مشتقات گازی به امارات فرستاده‌ایم. در همین مدت ایران بیش از یک میلیارد دلار به امارات کالا صادر کرده و در مقابل ۵/۵ میلیارد دلار کالا وارد کرده است. امارات که به تنهایی ۴۰ درصد واردات ما را تشکیل داده است، بیشتر کالاهایی را به ایران می‌فرستد که در ایران یا تولید می‌شوند، یا توان و ظرفیت تولید آن وجود دارد. در صدر لیست کالاهای وارداتی از امارات بنزین، شمش‌های آهن و فولاد، قند و شکر و برنج سفید قرار دارد که خود اینها به نوعی در لیست کالاهایی قرار دارد که امارات از سایر کشورها خریداری می‌کند.

نگاهی به روند رشد مراودات تجاری بین دو کشور از ابتدای دهه ۸۰ تا کنون نشان می‌دهد امارات در این زمینه بسیار پرتوان ظاهر شده و هر سال نزدیک به دو میلیارد دلار بر صادرات خود به ایران افزوده تا از رقمی معادل ۱/۸ میلیارد دلار صادرات کالا به ایران در سال

